

DREPT PROCESUAL PENAL
PARTEA SPECIALĂ

Drept procesual penal. Partea specială

MARIUS EUGEN RADU

**DREPT PROCESUAL PENAL
PARTEA SPECIALĂ**

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2014

Colecția ȘTIINȚE JURIDICE ȘI ADMINISTRATIVE

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluba Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

RADU, MARIUS EUGEN

Drept procesual penal : partea specială / Radu Marius Eugen. -

București : Editura Universitară, 2014 ISBN

978-606-591-966-2

343.1(498)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786065919662

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2014
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro e-mail:
redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

CAPITOLUL I - URMĂRIREA PENALĂ.....	13
<i>Secțiunea 1 - Aspecte generale.....</i>	13
<i>Secțiunea 2 - Sesizarea organelor de urmărire penală</i>	14
2.1. Considerații introductive	14
2.2. Moduri generale de sesizare a organelor de urmărire penală...	16
2.2.1. <i>Plângerea</i>	16
2.2.2. <i>Denunțul</i>	17
2.2.3. <i>Sesizările făcute de persoane cu funcții de conducere și de alte persoane</i>	18
2.2.4. <i>Sesizarea din oficiu</i>	18
2.3. Moduri speciale de sesizare a organelor de urmărire penală....	19
2.3.1. <i>Plângerea prealabilă.....</i>	19
2.3.2. <i>Necesitatea unei autorizări prelabile sau îndeplinirea unei alte condiții prelabile pentru începerea urmăririi penale.</i>	22
2.4. Constatarea infracțiunii flagrante	22
<i>Secțiunea 3 - Conducerea și supravegherea activității organelor de cercetare penală de către procuror</i>	23
<i>Secțiunea 4 - Desfășurarea urmăririi penale</i>	25
4.1. Începerea urmăririi penale.....	26
4.2. Punerea în mișcare a acțiunii penale.....	27
4.3. Extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice	28

Secțiunea 5 - Suspendarea urmăririi penale	29
Secțiunea 6 - Clasarea și renunțarea la urmărirea penală.....	30
6.1. Clasarea.....	30
6.2. Renunțarea la urmărirea penală	32
Secțiunea 7 - Continuarea urmăririi penale la cererea suspectului sau a inculpatului	33
Secțiunea 8 - Terminarea urmăririi penale.....	33
Secțiunea 9 - Restituirea cauzei sau trimiterea la alt organ de urmărire penală	34

Secțiunea 10 - Efectuarea urmăririi penale de către procuror	34
Secțiunea 11 - Rezolvarea cauzelor și sesizarea instanței	35
Secțiunea 12 - Reluarea urmăririi penale	37
12.1. Cazurile de reluare a urmăririi penale.....	37
12.2. Reluarea urmăririi penale după suspendare.....	38
12.3. Reluarea urmăririi penale în caz de restituire	38
12.4. Reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale	39
Secțiunea 13 - Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală	40
13.1. Dreptul de a face plângere și termenul de rezolvare a acesteia	40
13.2. Plângerea împotriva actelor procurorului	42
13.3. Plângerea împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimiteră în judecată.....	43
13.4. Soluționarea plângerii de către judecătorul de cameră preliminară	44
CAPITOL II - CAMERA PRELIMINARĂ	50
Secțiunea 1 - Obiectul și durata procedurii în camera preliminară....	50
Secțiunea 2 - Măsurile premergătoare	50
Secțiunea 3 - Procedura în camera preliminară	51
Secțiunea 4 - Contestăția împotriva încheierii pronunțate de judecătorul de cameră preliminară.....	52
CAPITOLUL III - DISPOZIȚII GENERALE PRIVIND	

JUDECATA	54
<i>Secțiunea 1 - Considerații generale</i>	<i>54</i>
<i>Secțiunea 2 - Citarea la judecată</i>	<i>58</i>
<i>Secțiunea 3 - Compunerea instanței</i>	<i>59</i>
<i>Secțiunea 4 - Asigurarea apărării.....</i>	<i>60</i>
<i>Secțiunea 5 - Atribuțiile președintelui completului.....</i>	<i>61</i>
<i>Secțiunea 6 - Constatarea infracțiunilor de audiență.....</i>	<i>62</i>
<i>Secțiunea 7 - Aspecte generale privind pregătirea și desfășurarea ședinței de judecată.....</i>	<i>63</i>
<i>Secțiunea 8 - Suspendarea judecării</i>	<i>65</i>
<i>Secțiunea 9 - Notele privind desfășurarea ședinței de judecată</i>	<i>66</i>
<i>Secțiunea 10 - Felul hotărârilor judecătorești penale</i>	<i>67</i>
CAPITOLUL IV - JUDECATA ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ	70
<i>Secțiunea 1 - Obiectul judecării în prima instanță.....</i>	<i>70</i>
<i>Secțiunea 2 - Măsurile premergătoare</i>	<i>71</i>
<i>Secțiunea 3 - Procedura în cazul recunoașterii învinuirii.....</i>	<i>73</i>
<i>Secțiunea 4 - Ordinea cercetării judecătorești</i>	<i>74</i>
<i>Secțiunea 5 - Dezbaterile și ordinea în care se dă cuvântul</i>	<i>81</i>
<i>Secțiunea 6 - Ultimul cuvânt al inculpatului</i>	<i>82</i>
<i>Secțiunea 7 - Concluziile scrise.....</i>	<i>83</i>
<i>Secțiunea 8 - Deliberarea și rezolvarea cauzei penale în prima instanță</i>	<i>84</i>
8.1. Deliberarea	84
8.2. Luarea hotărârii	85

8.2.1. Procedura luării hotărârii	85
8.2.2. Minuta	86
8.2.3. Cuprinsul hotărârii judecătorești penale	87
8.3. Rezolvarea cauzei penale	91
8.3.1. Rezolvarea acțiunii penale	91
8.3.2. Rezolvarea acțiunii civile	92
8.3.3. Cheltuielile judiciare.....	94
8.3.4. Dispozițiile cu privire la măsurile preventive	94
Secțiunea 9 - Pronunțarea hotărârii.....	95
Secțiunea 10 - Redactarea și semnarea hotărârii.....	95
Secțiunea 11 - Comunicarea hotărârii	96
CAPITOLUL V - CĂILE ORDINARE DE ATAC.....	97
Secțiunea 1 - Apelul.....	97
1.1. Considerații introductive	97
1.2. Hotărârile judecătorești penale supuse apelului. Persoanele care pot formula apel	98
1.3. Termenul de Apel.....	101
1.3.1. Termenul de declarare a apelului	101
1.3.2. Repunerea în termen	102
1.4. Declararea apelului	103
1.4.1. Declararea și motivarea apelului.....	103
1.4.2. Instanța la care se depune apelul.....	104
1.4.3. Renunțarea la apel	104

1.4.4. Retragerea apelului	105
1.5. Efectele Apelului	106
1.5.1. Efectul suspensiv al apelului	106
1.5.2. Efectul devolutiv al apelului și limitele sale.....	107
1.5.3. Efectul neagravării situației în propriul apel	107
1.5.4. Efectul extensiv al apelului.....	108
1.6. Procedura de judecare și rezolvare a apelului	109
1.6.1. Judecarea apelului	109
1.6.2. Soluțiile la judecata în apel.....	111
1.6.3. Conținutul deciziei instanței de apel și comunicarea acesteia	114
1.6.4. Limitele rejudecării	115
Secțiunea 2 - Contestăția	116
CAPITOLUL VI - CĂILE EXTRAORDINARE DE ATAC	117
Secțiunea 1 - Contestăția în anulare.....	117
1.1. Cazurile de contestație în anulare	117
1.2. Cererea de contestație în anulare	123
1.3. Termenul de introducere a contestației în anulare și instanța competentă	124
1.4. Procedura de judecare a contestației în anulare.....	125
Secțiunea 2 - Recursul în casăție	127
2.1. Hotărârile supuse recursului în casăție. Declararea și motivarea recursului în casăție	127

2.2. Cazurile în care se poate face recurs în casapie.....	130
2.3. Procedura de comunicare	131
2.4. Admiterea în principiu și suspendarea executării	131
2.5. Efectele recursului în casapie	132
2.6. Judecata recursului în casapie	135
<i>Secțiunea 3 - Revizuirea</i>	137
3.1. Hotărârile supuse revizuirii.....	137
3.2. Cazurile de revizuire	138
3.3. Persoanele care pot cere revizuirea.....	144
3.4. Cererea de revizuire și termenul de introducere a acesteia.....	144
3.5. Procedura de judecată a cererii de revizuire	146
3.6. Revizuirea în cazul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului.....	149
<i>Secțiunea 4 - Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate</i>	151
4.1. Considerații generale.....	151
4.2. Cererea de redeschidere a procesului penal.....	153
4.3. Judecarea cererii de redeschidere a procesului	154
CAPITOLUL VI - DISPOZIȚII PRIVIND ASIGURAREA UNEI PRACTICI JUDICIARE UNITARE.....	157
<i>Secțiunea 1 - Recursul în interesul legii.....</i>	157
1.1 Cererea de recurs în interesul legii și Condițiile de admisibilitate ale acesteia.....	157
1.2. Judecarea recursului în interesul legii	158
1.3. Conținutul hotărârii și efectele ei.....	159

Secțiunea 2 - Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept	160
2.1. Obiectul sesizării.....	160
2.2. Procedura de judecată.....	160
CAPITOLUL VII - PROCEDURI SPECIALE.....	163
Secțiunea 1 - Acordul de recunoaștere a vinovăției	163
1.1. Obiectul și titularii acordului de recunoaștere a vinovăției.....	163
1.2. Condițiile, forma și conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției	163
1.3. Procedura în fața instanței	164
Secțiunea 2 - Contestăția privind durata procesului penal.....	166
2.1. Noțiunea, termenul de formulare și conținutul contestației privind durata procesului penal	166
2.2. Procedura de soluționare a contestației.....	168
Secțiunea 3 - Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice	170
3.1. Dispoziții generale.....	170
3.2 Măsurile preventive și măsurile asigurătorii ce se pot dispune față de persoana juridică	171
3.3. Procedura de informare	173
3.4. Efectele fuziunii, absorbției, divizării, reducerii capitalului social, ale dizolvării sau lichidării persoanei juridice condamnate.....	173
3.5. Punerea în executare a pedepselor aplicate persoanei juridice	174
Secțiunea 4 - Procedura în cauzele cu infractori minori.....	176
4.1. Dispoziții generale	176
4.2. Procedura în faza de urmărire penală	177
4.3. Procedura de judecată a inculpatului minor	179

4.4. Punerea în executare a măsurilor educative stabilite de instanță	181
<i>Secțiunea 5 - Procedura dării în urmărire</i>	184
<i>Secțiunea 6 - Procedura reabilitării</i>	186
6.1. Aspecte generale	186
6.2. Procedura reabilitării de drept	189
6.3. Procedura reabilitării judecătorești	191
<i>Secțiunea 7 - Procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri</i>	199
<i>Secțiunea 8 - Procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare</i>	203
<i>Secțiunea 9 - Procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală...</i>	206
<i>Secțiunea 10 - Procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării</i>	208
CAPITOLUL VIII - EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR PENALE	210
<i>Secțiunea 1 - Dispoziții generale</i>	210
<i>Secțiunea 2 - Hotărârile executorii</i>	210
<i>Secțiunea 3 - Instanța de executare</i>	211
<i>Secțiunea 4 - Punerea în executare a hotărârilor</i>	213
4.1. Punerea în executare a pedepselor principale	213
4.2. Punerea în executare a pedepselor complementare	216
4.3. Punerea în executare a măsurilor de siguranță	217

4.4. Punerea în executare a altor dispoziții	221
4.5. Punerea în executare a amenzii judiciare și a cheltuielilor judiciare avansate de stat	221
4.6. Punerea în executare a dispozițiilor civile din hotărâre	222
Secțiunea 5 - Alte dispoziții privind executarea	224
5.1. Condamnarea în cazul anulării sau revocării renunțării la amânarea pedepsei sau a amânării aplicării pedepsei.....	224
5.2. Schimbări în executarea unor hotărâri	225
5.3. Liberarea condiționată	227
5.4. Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață	229
<i>5.4.1. Cazurile de amânare a executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață</i>	<i>229</i>
<i>5.4.2. Persoanele care pot formula cerere de amânare a pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață</i>	<i>235</i>
<i>5.4.3. Obligățiile condamnatului în cazul amânării executării</i>	<i>236</i>
<i>5.4.4. Instanța competentă</i>	<i>237</i>
5.5. Întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață	240
<i>5.5.1. Considerații introductive.....</i>	<i>240</i>
<i>5.5.2. Cazurile de întrerupere</i>	<i>241</i>
<i>5.5.3. Persoanele care pot formula cerere de întrerupere</i>	<i>244</i>
<i>5.5.4. Obligățiile condamnatului.....</i>	<i>245</i>
<i>5.5.5. Instanța competentă</i>	<i>245</i>

<i>5.5.6. Evidența întreruperii executării pedepsei</i>	246
<i>5.5.7. Procedura de judecată și soluțiile pronunțate de instanță .</i>	247
5.6. Înlăturarea sau modificarea pedepsei.....	249
Secțiunea 6 - Procedura la instanța de executare	250
Secțiunea 7 - Contestația la executare.....	251
ANEXĂ	257
BIBLIOGRAFIE	259

CAPITOLUL I URMĂRIREA PENALĂ

Secțiunea 1 - Aspecte generale

Urmărirea penală are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.

Alături de activitățile specifice care țin de latura penală, organele de urmărire penală trebuie să se intereseze și de problemele legate de latura civilă a cauzei penale, atunci când acțiunea civilă se pornește și se exercită din oficiu, precum și atunci când încadrarea juridică a faptei se poate realiza numai ținându-se seama de întinderea prejudiciului cauzat prin infracțiune.¹Procedura din cursul urmăririi penale este nepublică.

Caracterul nepublic al fazei de urmărire penală este dat, în contradicție cu judecarea cauzei, de imposibilitatea cunoașterii lucrărilor de anchetă de către orice cetățean; urmărirea penală nu se desfășoară cu ușile deschise; acest fapt nu exclude însă, posibilitatea pe care o au organele de urmărire penală de a informa opinia publică în legătură cu derularea anumitor cauze penale; evident, condițiile concrete în care se va produce informarea despre derularea unei anumite afaceri judiciare de interes public vor fi determinate de caracterul operativ al urmăririi penale, element esențial al aflării adevărului la timp și în mod complet.²

În cursul urmăririi penale organele judiciare dispun asupra actelor sau măsurilor procesuale prin diferite acte procesuale.

Astfel, organele de cercetare penală dispun, prin ordonanță, asupra actelor și măsurilor procesuale și formulează propuneri prin referat, iar

¹ Alexandru Boroi, Ștefania-Georgeta Ungureanu, Nicu Jidovu, Ilie Măgureanu, Drept procesual penal, Ed. All Beck, București, 2001, pag. 230

² Ion Neagu, Tratat de procedură penală. Partea specială, Ed. Universul Juridic, București, 2009, pag. 32

procurorul dispune asupra actelor sau măsurilor procesuale și soluționează cauza prin ordonanță, dacă legea nu prevede altfel.

Ordonanța trebuie să cuprindă, potrivit art. 286 c. pr. pen:

- A) denumirea parchetului și data emiterii;
- B) numele, prenumele și calitatea celui care o întocmește;
- C) fapta care face obiectul urmăririi penale, încadrarea juridică a acesteia și, după caz, datele privitoare la persoana suspectului sau inculpatului;
- D) obiectul actului sau măsurii procesuale ori, după caz, tipul soluției, precum și motivele de fapt și de drept ale acestora;
- E) date referitoare la măsurile asigurătorii, măsurile de siguranță cu caracter medical și măsurile preventive luate în cursul urmăririi;
- F) alte mențiuni prevăzute de lege;
- G) semnătura celui care a întocmit-o.

Păstrarea unor acte de urmărire penală

Când legea prevede că un act sau o măsură procesuală trebuie să fie încredințată, autorizată sau confirmată, un exemplar al actului rămâne întotdeauna la procuror.

Dacă procurorul sesizează judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară ori alte autorități prevăzute de lege, în vederea soluționării propunerilor ori cererilor formulate în cursul urmăririi penale, atunci este obligat potrivit legii să înainteze copii numerotate și certificate de greșă parchetului de pe actele dosarului ori numai de pe cele care au legătură cu cererea sau propunerea formulată. Organul de urmărire penală păstrează originalul actelor, în vederea continuării urmăririi penale.

Secțiunea 2 - Sesizarea organelor de urmărire penală

2.1. Considerații introductive

Modurile de sesizare a organelor de urmărire penală reprezintă acele mijloace prin care organul de urmărire penală ia cunoștința, în condițiile legii, despre săvârșirea unei infracțiuni, determinând obligația acestuia de a se pronunța cu privire la începerea urmăririi penale referitoare la acea infracțiune.³

³ Gr. Theodoru, *Tratat de drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007, pag.

Sesizarea constituie astfel:

- O condiție indispensabilă pentru efectuarea urmăririi penale; această condiție trebuie confundată cu munca de culegere de informații pentru descoperirea unei infracțiuni care poate fi sursa sesizării;

- Este temeiul și punctul de plecare al desfășurării procesului penal

- Este un act dinamizator care poate determina declanșarea urmăririi penale;

- Este temeiul legal al activităților procesuale și procedurale specifice organului judiciar.⁴

Modurile generale de sesizare a organelor de urmărire penală prevăzute de legea procesual penală sunt:

- Plângerea;

- Denunțul;

- Actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege;

Sesizarea din oficiu.

În raport de efectele pe care le produce, modurile de sesizare a organelor de urmărire penală pot fi:

- Generale, atunci când produc efectul de a încunoștința organul de urmărire penală despre săvârșirea unei infracțiuni, însă nu sunt indispensabile, putând fi înlocuite cu sesizarea din oficiu (plângerea, denunțul, etc);

- Speciale, atunci când în absența lor nu se poate dispune începerea urmăririi penale, fiind indispensabile (ex: plângerea prealabilă);

Importanța distincției dintre cele două moduri de sesizare este evidentă; astfel, în timp ce modurile de sesizare generale pot fi folosite, în principiu, de persoane care nu au calități speciale și pentru orice infracțiune, modurile de sesizare speciale nu pot fi utilizate decât de către persoane ce dețin o anumită calitate și numai pentru anumite categorii de infracțiuni.⁵

Dacă punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, la sesizarea formulată de persoana prevăzută de lege ori cu autorizarea organului prevăzut de lege, acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare în lipsa acestora.

⁴ Adrian Ștefan Tulbure, Angela Maria Tatu, *Tratat de drept procesual penal*, Ed. All Beck, București, 2001, pag. 283

⁵ Gheorghiu Mateuș, *Procedură penală. Partea specială*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 1997, pag. 7

Legea procesual penală prevede ca, în cazul infracțiunilor săvârșite de militari, sesizarea comandantului este necesară numai în ceea ce privește infracțiunile prevăzute la art. 413-417 din Codul penal.

2.2. Moduri generale de sesizare a organelor de urmărire penală

2.2.1. Plângerea

Plângerea este modul principal de sesizare a organelor de urmărire penală ce constă în încredințarea făcută de o persoană fizică sau juridică, referitoare la o vătămare ce i s-a cauzat prin infracțiune.

Plângerea trebuie să cuprindă: numele, prenumele, codul numeric personal, calitatea și domiciliul petiționarului ori, pentru persoane juridice, denumirea, sediul, codul unic de înregistrare, codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar, indicarea reprezentantului legal ori convențional, descrierea faptei care formează obiectul plângerii, precum și indicarea făptuitorului și a mijloacelor de probă, dacă sunt cunoscute.

Legea nu obligă persoana vătămată ca în plângere să indice și încadrarea juridică a faptelor; dacă aceasta totuși s-a făcut și este greșită, împrejurarea nu poate determina un alt regim juridic decât cel decurgând din încadrarea juridică reală, pe care urmează să o stabilească în mod concret organul judiciar.⁶

Plângerea poate fi făcută atât personal cât și prin mandatar, însă mandatul trebuie să fie special, iar procura rămâne atașată plângerii.

Dacă este făcută în scris, plângerea trebuie semnată de persoana vătămată sau de mandatar. Plângerea formulată oral se consemnează într-un proces-verbal de către organul care o primește.

Plângerea în formă electronică îndeplinește condițiile de formă numai dacă este certificată prin semnătură electronică, în conformitate cu prevederile legale.

Plângerea poate fi făcută și de către substituiți procesuali, respectiv de către unul dintre soți pentru celălalt soț sau de către copilul major pentru părinți.

Persoana vătămată va fi întrebată de organul judiciar dacă își însușește plângerea, iar aceasta poate fie să și-o însușească, fie să declare că nu este

⁶ Trib Suprem, secția penală, dec. nr. 968/1984, citată de Nicolae Volonciu, *Tratat de procedură penală. Parte specială*, vol. II, Ed. Paideia, București, 1996, pag. 55

de acord cu ea, caz în care organul judiciar poate considera respectiva plângere ca un denunț, sau se poate autosesiza.

Potrivit dispozițiilor codului de procedură penală pentru persoana lipsită de capacitatea de exercițiu, plângerea se face de reprezentantul său legal. Persoana cu capacitate de exercițiu restrânsă poate face plângere cu încuviinșarea persoanelor prevăzute de legea civilă. În cazul în care făptuitorul este persoana care reprezintă legal sau încuviinșează actele persoanei vătămate, sesizarea organelor de urmărire penală se face din oficiu.

În cazul în care reprezentantul legal a făcut plângerea în numele persoanei cu capacitate de exercițiu restrânsă, plângerea nu este valabilă; acest punct de vedere se impune, deoarece legea prevede că reprezentantul legal are dreptul numai să încuviinșeze persoanei cu capacitate de exercițiu restrânsă să facă plângere; lipsa de inițiativă a persoanei cu capacitate de exercițiu restrânsă nu poate fi suplinită prin plângerea făcută de către reprezentantul legal.⁷

În situația în care plângerea a fost greșit îndreptată la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată, aceste organe judiciare au obligația de a trimite, pe cale administrativă respectiva plângere către organul judiciar competent.

În cazul în care plângerea este întocmită de către o persoană care locuiește pe teritoriul României, cetățean român, străin sau persoană fără cetățenie, și prin aceasta se sesizează săvârșirea unei infracțiuni pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, organul judiciar este obligat să primească plângerea și să o transmită organului competent din țara pe teritoriul căreia a fost comisă infracțiunea. Regulile privind cooperarea judiciară în materie penală se aplică în mod corespunzător.

2.2.2. Denunțul

Denunțul reprezintă acea modalitate de sesizare a organelor judiciare ce constă în încuviinșarea făcută de către o persoană fizică sau juridică despre săvârșirea unei infracțiuni.

⁷ Ion Neagu, op. cit., pag. 67

Denunțul, ca și plângerea, este un act de sesizare facultativ, putând fi făcut de către orice persoană fizică sau orice unitate vătămate prin infracțiune, și fără ca acestea să aibă vreo obligație legală în acest sens.⁸

Este posibil ca sesizarea să fie făcută de însăși persoana vătămată, însă fără a fi întrunite condițiile pentru a considera încunoștințarea ca o plângere (de ex. O persoană lipsită de capacitate de exercițiu face sesizare în mod direct

și nu prin reprezentantul său legal.)⁹

În cazul existenței unui denunț, acestui mod de sesizare i se aplică toate regulile care se aplică și plângerii.

De fapt, deosebirea între cele două moduri de sesizare a organelor judiciare constă în subiectul care sesizează organul judiciar - cel vătămat în cazul plângerii, cel care a cunoștința de săvârșirea unei infracțiuni în cazul denunțului.

2.2.3. Sesizările făcute de persoane cu funcții de conducere și de alte persoane

Potrivit art. 291 C.pr. pen., orice persoană cu funcție de conducere în cadrul unei autorități a administrației publice sau în cadrul altor autorități publice, instituții publice ori al altor persoane juridice de drept public, precum și orice persoană cu atribuții de control, care, în exercitarea atribuțiilor lor, au luat cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, sunt obligate să sesizeze de îndată organul de urmărire penală și să ia măsuri pentru ca urmele infracțiunii, corpurile delictelor și orice alte mijloace de probă să nu dispară.

Orice persoană care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu de interes public, care în exercitarea atribuțiilor sale a luat cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, este obligată să sesizeze de îndată organul de urmărire penală.

⁸ V. Ramureanu, Sesizarea organelor judiciare în reglementarea noului cod de procedură penală, în R.R.D. nr. 3/1969, pag 28

⁹ Nicolae Volonciu, op. cit, pag. 56

2.2.4. Sesizarea din oficiu

Deosebit de instanță, care nu se poate autosesiza aplicându-se principiul “nemo iudex sine actore”, organele de urmărire se pot sesiza din oficiu.¹⁰

Organul de urmărire penală se sesizează din oficiu, dacă află că s-a săvârșit o infracțiune pe orice altă cale decât cele prevăzute la art. 289-291 C.proc.

Pen., și încheie un proces-verbal în acest sens.

Aceste căi pot fi¹¹:

- Propriile constatări; aceste constatări pot proveni din culegerea de informații de către lucrătorii specializați, potrivit sarcinilor de serviciu;
- Constatarea de către organul de urmărire penală, personal, în urma controalelor specifice, a unor infracțiuni flagrante;
- Primirea unei sesizări fără îndeplinirea condițiilor legale cum ar fi plângerea sau denunțul anonim; aceste sesizări pot proveni și din mijloacele mass media;
- Zvonul public, deși este cea mai nesigură informație, poate constitui o sursă de sesizare ce trebuie atent verificată;
- Extinderea cercetărilor ca urmare a descoperirii unor infracțiuni sau a unor fapte, cu prilejul unor cercetări.

2.3. Moduri speciale de sesizare a organelor de urmărire penală

2.3.1. Plângerea prealabilă

Plângerea prealabilă este actul procesual prin care persoana vătămată care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală printr-o infracțiune, își exprimă voința de a fi tras la răspundere penală făptuitorul în condițiile în care legea condiționează răspunderea penală și punerea în mișcare a acțiunii penale, de acest act.¹²

Plângerea prealabilă nu se confundă cu plângerea, ca mod general de sesizare a organelor judiciare, pentru că, în timp ce plângerea prealabilă reprezintă o condiție pentru tragerea la răspundere penală a infractorului în

¹⁰ Traian Pop, op cit., vol. IV, pag. 8

¹¹ Adrian Ștefan Tulbure, Angela Maria Tatu, op. cit., pag. 285

¹² Adrian Ștefan Tulbure, Angela Maria Tatu, op. cit. 321

privința unor infracțiuni anume prevăzute de lege, plângerea reprezintă doar o încredințare făcută organelor judiciare despre săvârșirea unei infracțiuni a cărei victimă a fost însuși cel ce face plângerea sau o altă persoană dacă ne referim la substituiții procesuali ca titulari ai plângerii.¹³

Între cele două instituții, plângere prealabilă și plângere, există anumite deosebiri și anume:

- Plângerea este numai un act de sesizare și niciodată o condiție de pedepsibilitate și procedibilitate;

- Plângerea nu este unica modalitate de sesizare, în locul ei putând apărea un denunț sau o sesizare din oficiu, în timp ce plângerea prealabilă este unicul act de sesizare prevăzut de lege pentru unele infracțiuni;

- Plângerea odată făcută, nu poate fi retrasă, odată procesul penal declanșat, acționează pe deplin principiul oficialității, în timp ce retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților - sunt instituții care permit persoanei vătămate să decidă asupra continuării procesului penal.¹⁴

Instituția plângerii prealabile se înscrie ca o excepție de la principiul oficialității și constă în posibilitatea oferită de lege persoanei vătămate de a decide dacă sesizează sau nu organele de urmărire penală în vederea tragerii la răspundere a făptuitorului.¹⁵

Potrivit art. 295 c.pr. pen., punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară o astfel de plângere.

Dreptul persoanei vătămate de a face plângere prealabilă este un drept cu caracter personal, indivizibil și netransmisibil.¹⁶

Plângerea prealabilă se adresează organului de cercetare penală sau procurorului, potrivit legii. Dispozițiile art. 289 alin. (1)-(6) și (8) c.pr. pen., se aplică în mod corespunzător.

Dacă există pluralitate de fapte, fiecare faptă va fi descrisă separat.¹⁷

¹³ Anca-Lelia Lorincz, Sorin Corlăbeanu, Sesizarea organelor de urmărire penală prin plângere prealabilă. Aspecte din practica judiciară, în Revista de drept penal nr. 1/2013 pag.149

¹⁴ Alexandru Boroi, Ștefania-Georgeta Ungureanu, Nicu Jidovu, Ilie Măgureanu, op. cit., pag. 276

¹⁵ Ion Neagu, op. cit. pag. 71

¹⁶ Ion Neagu, op. cit. pag. 74

¹⁷ Alexandru Boroi, Ștefania-Georgeta Ungureanu, Nicu Jidovu, Ilie Măgureanu, op. cit., pag. 278

Din punct de vedere al dreptului penal plângerea prealabilă constituie o condiție de pedepsibilitate, iar sub aspectul dreptului procesual o condiție de procedibilitate.¹⁸

Uneori, însă, elementele care lipsesc din conținutul plângerii prelabile nu înlătură efectele pe care aceasta le produce potrivit legii; astfel, plângerea prealabilă introdusă în termen sesizează în mod legal organul judiciar competent, chiar dacă, ulterior, petiționarul a făcut unele completări privind diverse aspecte ale cauzei, care lipseau din plângerea prealabilă introdusă inițial.¹⁹

Plângerea prealabilă trebuie să fie introdusă în termen de 3 luni din ziua în care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea faptei.

Când persoana vătămată este un minor sau un incapabil, termenul de 3 luni curge de la dată când reprezentantul său legal a aflat despre săvârșirea faptei, cu excepția situației în care reprezentantul legal al persoanei vătămate este chiar făptuitorul, caz în care termenul de 3 luni curge de la data numirii unui nou reprezentant legal.

Termenul de 3 luni este un termen peremptoriu a cărui nerespectare duce la decăderea din dreptul de a mai face sesizarea.

În cazul în care plângerea este făcută de o persoană fără calitate procesuală, nulitatea este acoperită prin declarația persoanei vătămate, care își însușește plângerea făcută pentru ea, cu condiția ca această manifestare de voință să aibă loc înaintea expirării termenului prevăzut de lege pentru introducerea plângerii prelabile.²⁰

Un mandat-intitulat impropriu "procură specială" - din al cărui conținut nu rezultă decât împuterniciri cu caracter general, de natura litigiilor civile, de administrație publică, comerciale și bancare, precum și de reprezentare în fața organelor notariale și judecătorești, nu dă dreptul la introducerea unei plângeri prelabile pentru persoana care l-a emis.²¹

¹⁸ Milea Popovici, Plângerea prealabilă în reglementarea actualului cod de procedură penală, în R.R.D. nr. 9/1969, pag. 23

¹⁹ Ion Neagu, op. cit. pag. 81

²⁰ CSJ, secția penală, dec. nr. 1164/1996, în C. Crișu, St. Crișu, Practica și literatura juridică, 1994-1997, pag. 575

²¹ Tribunalul București, secția I penală, dec. nr. 72/1990, în Vasile Papadopol, Vasile Dobrinioiu, Mihai Apetrei, Codul de procedură penală adnotat, vol. II, Partea specială, Ed. Albastră, București, 1997, pag. 32

Plângerea prealabilă greșit îndreptată se consideră valabilă, dacă a fost introdusă în termen la organul judiciar necompetent.

Plângerea prealabilă greșit îndreptată la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată se trimite, pe cale administrativă, organului judiciar competent.

Potrivit art. 297 c.pr. pen. la primirea plângerii prelabile, organul de urmărire penală verifică dacă aceasta îndeplinește condițiile de formă și dacă a fost depusă în termenul prevăzut de lege. În cazul în care constată că este tardivă, organul de cercetare penală înaintează procurorului actele încheiate împreună cu propunerea de clasare.

Dacă într-o cauză în care s-au făcut acte de urmărire penală se constată că este necesară plângerea prealabilă, organul de urmărire penală cheamă persoana vătămată și o întreabă dacă înțelege să facă plângere. În caz afirmativ, organul de urmărire penală continuă cercetarea. În caz contrar, înaintează procurorului actele încheiate și propunerea de clasare.

În situația în care pentru fapta descrisă nu se cere plângere prealabilă, aceasta va avea valoarea unei plângeri simple sau a unui denunț.²²

2.3.2. Necesitatea unei autorizări prelabile sau îndeplinirea unei alte condiții prelabile pentru începerea urmăririi penale

Potrivit legii, ori de câte ori este necesară o autorizare prealabilă sau îndeplinirea unei alte condiții prelabile pentru începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală efectuează verificări prelabile.

În cazurile prevăzute mai sus, parchetul, odată cu sesizarea instituției competente, înaintează un referat întocmit de procurorul căruia i-a fost repartizată lucrarea, care va cuprinde rezultatele verificărilor prelabile cu privire la săvârșirea unor fapte prevăzute de legea penală de către persoana cu privire la care se solicită autorizarea prealabilă sau îndeplinirea altei condiții prelabile.

2.4. Constatarea infracțiunii flagrante

Potrivit art. 293 c.pr. pen., este flagrantă, infracțiunea descoperită în momentul săvârșirii sau imediat după săvârșire.

²² Alexandru Boroi, Țefania-Georgeta Ungureanu, Nicu Jidovu, Ilie Măgureanu, op. cit., pag. 278

Este de asemenea, considerată flagrantă și infracțiunea al cărei făptuitor, imediat după săvârșire, este urmărit de organele de ordine publică și de siguranță națională, de persoana vătămată, de martorii oculari sau de strigătul public ori prezintă urme care justifică suspiciunea rezonabilă că ar fi săvârșit infracțiunea sau este surprins aproape de locul comiterii infracțiunii cu arme, instrumente sau orice alte obiecte de natură a-l presupune participant la infracțiune.

În cazul infracțiunii flagrante, organele de ordine publică și siguranță națională întocmesc un proces-verbal, în care consemnează toate aspectele constatate și activitățile desfășurate, pe care îl înaintează de îndată organului de urmărire penală.

Plângerile și cererile prezentate în scris, corpul delict, precum și obiectele și înscrisurile ridicate cu ocazia constatării infracțiunii sunt puse la dispoziția organului de urmărire penală.

Potrivit art. 294 c.pr. pen., la primirea sesizării, organul de urmărire penală procedează la verificarea competenței sale, iar în cazul prevăzut la art. 58 alin. (3) c.pr. pen., înaintează procurorului cauza, împreună cu propunerea de trimitere a sesizării organului competent.

În situația în care plângerea sau denunțul nu îndeplinesc condițiile de formă prevăzute de lege ori descrierea faptei este incompletă ori neclară, se restituie pe cale administrativă petiționarului, cu indicarea elementelor care lipsesc.

Atunci când sesizarea îndeplinesc condițiile legale de admisibilitate, dar din cuprinsul acesteia rezultă vreunul dintre cazurile de împiedicare a exercitării acțiunii penale prevăzute de art. 16 alin. (1) c.pr. pen., organele de cercetare penală înaintează procurorului actele, împreună cu propunerea de clasare.

În cazul în care procurorul apreciază propunerea întemeiată, dispune, prin ordonanță, clasarea.

Legea procesual penală prevede ca în caz de infracțiune flagrantă, organul de cercetare penală este obligat să constate săvârșirea acesteia, chiar în lipsa

plângerii prealabile.

După constatarea infracțiunii flagrante, organul de urmărire penală cheamă persoana vătămată și, dacă aceasta declară că face plângere prealabilă, începe urmărirea penală. În caz contrar, organul de cercetare penală înaintează procurorului actele încheiate și propunerea de clasare.